

למה מטוסי בעלות הברית לא עצרו את
הרכבות למחנות ההשמדה?

מתוך "שואה ומלחמה"

מלקט ועורך: ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

הגיליון מופיע באתר 'לדעת' וכן ניתן לקבלו לאימייל מדי שבוע על ידי שליחת בקשה. eisikovits1@gmail.com,

058-4852-443

אודה לכם אם תעבירו את העלון לאנשיכם או כתובות של נציג עלון. אשמח לקבל הערות מחכימות ובל"נ אשתדל להתייחס אליהם. גם רשות להדפיס / לחלק / להעתיק / לשמור. - בשעת הצורך הרשות נתונה לאמור מהדברים שבעלון אף שלא בשם אומרים. אבל הבא להדפיס וידפיס בשם אומרו. יביא גאולה לעולם. כמו כן יש אפשרות לקבל כל עלון בכל שפה כמעט שתרצו בתרגום של ווארד .

למה מטוסי בעלות הברית לא עצרו את הרכבות למחנות ההשמדה?

מסילות הברזל היו עורק תחבורה ראשי גם עבור קידום המלחמה וגם עבור מכונת המוות הנאצית - ובעלות הברית ידעו זאת. מה מנע מארה"ב, בריטניה ושותפותיהן מלהשמיד את תחנות וגשרי הרכבת, ולעצור את משלוחי היהודים אל המוות?

ניצן סדן

שלום, כאן הקברניט; למה סירבו בעלות הברית לתקוף מהאוויר את הקטרים ופסי הרכבת של הנאצים שהובילו מיליוני יהודים אל מחנות ההשמדה? עד כמה קשה היה לעצור רכבת כזו עם מטוס בשנות ה-40, והאם זו היתה הסיבה האמיתית?

כיום ידוע שבעלות הברית היו מודעים למחנות ההשמדה של גרמניה החל מאמצע 1942, בעקבות תצלומי אוויר ומודיעין אנושי - ומתחילת 1944 קיבלו בקשות נושאות להפציץ את אושוויץ בירקנאן והמחנות האחרים, או לפחות את המסילות שמובילות אליהם רכבות קורבנות מדי יום. היום נעמיד במבחן ההיסטוריה את הסירוב הזה, ואת הסיבות שמאחוריו.

קודם כל, אספר שמערכת מסילות הברזל באירופה הכבושה כללה באותם הימים יותר מרבע מיליון ק"מ של פסים, והיתה עורק תחבורה עיקרי להעברת כוחות לחזית, וגם דלק, תחמושת וחומרי גלם לייצור תעשייתי. ולכן, היתה התשתית הזאת גם כך ברשימת מטרות האיכות של בעלות הברית - בדיעה שבלעדיה, לא תוכל גרמניה הנאצית להגן על שטחים שכבשה או להתקדם לשטחים חדשים.

ב-1942 החל קמפיין הפצצה אדיר, הגדול בהיסטוריה, שהתמקד במפעלי נשק, מתקני אנרגיה, תקשורת ועוד. הנאצים שלטו היטב בשמי היבשת עם רשת מכ"מים יעילה, סיורים רבים של מטוסי קרב מעולים ורכבות תותחי נ"מ.

המפציצים הכבדים של בעלות הברית חטפו אש יעילה ונפלו כמו זבובים, ורק לאחר הגעת מטוסי קרב ארוכי טווח לזירה בסוף 1943 החל לרדת שיעור האבדות. באותה תקופה התרבו תקיפות תשתיות התחבורה, כדי להקשות על הנאצים להעתיק משאבים בין מכלולי ייצור. המשימה הוטלה גם על המפציצים, וגם על מטוסי קרב ארוכי טווח - והיא כללה השמדה של תחנות אזוריות, גשרים, וקטרים נייחים או בתנועה. איך זה בוצע בשטח, וכיצד השפיעו ההפצצות על היכולת של הנאצים להעביר ציוד ואנשים ברכבות?

לתחנות אזוריות היה תפקיד הרבה יותר רגיש מהטענה ופריקה של ציוד ונוסעים: למשל, עיתוק - העברת רכבת מתוואי הפסים העיקרי אל מתחם מנהלתי לתיקונים או אחסנה; חיוג רכבות - היפוך כיוון תנועת הרכבת, דרך מערך מסילות מנהליות ייעודי; דיור - חניית רכבות שאינן נוסעות; וכמובן תחזוקה וטיפול.

ניטרול תחנה כזו היתה יכולה להתבצע בשני מתארים: הראשון הוא הפצצה כבדה - מספר גדול של מפציצים ששופכים פצצות על כל המתחם; הדיוק היה נמוך מאוד ולכן הצריך עשרות מטוסים, אך ההרס הפוטנציאלי היה נרחב ובקלות מחק גם מיכלי דלק ומחסני חלפים. אם נבחרה תחנה מתאימה, התנועה באזור היתה משתבשת משמעותית.

המתאר השני הוא הפצצה מדויקת - מפציצי קרב מהירים כמו המוסקיטו הבריטי, שמסוגלים להכות במספר קטן של מטרות נקודתיות: מחסן, חדר שליטה, גנרטורים, מיכלים וכמובן קטרים. מטוסים כאלה הגיעו שמונה ולא שמונים כדי שלא יתגלו בדרך. מגבלה נוספת של תקיפה כזו היא צורך במודיעין מדויק ועדכני דיו, על מיקום של כל רכיב שאמור לקבל פצצה. מה לגבי הפצצת פסי הרכבת? זו משימה פשוטה לכאורה, אך לא מאוד אפקטיבית שכן התיקון הוא מלאכה פשוטה יחסית: את המכתש של הפצצה ממלאים בעפר שהוא העיף, מוסיפים רכיב מחזק כמו בטון, ומניחים פסי ברזל מחדש. זו מלאכה שיכולים לעשות גם עובדי כפייה בקלות ובמהירות - בעיקר כשהם בין כוונות של רובים.

שיטה אחרת, נפוצה בהרבה, היתה מתאר של ציד רכבות: מטוסי קרב - בעיקר P47 אמריקאיים והוקר טייפון בריטיים - נשלחו לפגוש את הרכבות בדרך.

בשנות ה-40 היה יחסית קל לפגוע במטרה ניידת, אם מיקומה היה ידוע; המטוסים היו הרבה יותר איטיים מאשר בימינו, היה די זמן לכוון, ואיומי הגובה הנמוך היו פחות מורכבים.

סוכנים בשטח - לרוב, פעילי מחתרות מקומיות - דיווחו על יציאה של רכבת מעיר, המידע הועבר בשיא המהירות אל מפקדת בעלות הברית, שם חישבו קציני מודיעין את קצב התקדמות הרכבת, ומטוסי קרב נשלחו לירות אותה. התקיפה עצמה היתה נוחה: רכבות המשא לא היו מוגנות בשום צורה, ויעפי מקלעים ותותחים על הקטר תקע אותן במקומן. הנאצים היו צריכים להוציא כוח שיגיע לשטח ויאבטח את הרכבת, וצוות תיקונים - מה שלקח זמן, לפעמים אפילו ימים. ובזמן זה היו מותקפות ומשותקות כך רכבות אחרות.

הפרקטיקה הזו היתה נפוצה ביותר במהלך 1944; בצרפת לבדה הושמדו כך בין אפריל ליוני 1,437 קטרים. כמו כן, התמעטות סיורי חיל האוויר הגרמני הקלו על תקיפות של תחנות רכבת בלב ריכוזי אוכלוסיה, ותשתית התחבורה המפוארת של הנאצים התפוררה להם בין הידיים. אבל משלוחי היהודים למחנות ההשמדה המשיכו כסדרם; אף אחד לא אפילו לא ניסה לעצור אותם מהאוויר - ובאותו הזמן נוצרה הזדמנות נדירה לשבש את אחד ממבצעי ההשמדה הכי גדולים של הנאצים: באפריל 1944 התפרסם דו"ח ורבה-וצלר, שריכוז עדויות של ניצולי אושוויץ, וצייר תמונה מזעזעת ומדויקת של המתרחש במחנה.

המידע הזה הועבר לבעלות הברית בצורה המקיפה ביותר שאפשר ביחד עם תחינות נציגי הסוכנות היהודית ונציגי הקונגרס היהודי העולמי: אנא, עשו משהו ועיצרו את הרכבות הללו, שמובילות את אחינו למלתעות המוות.

במאי 1944 החלה הובלת יהודי הונגריה לאושוויץ, והיתה זו נקודה קריטית: תקיפה של תשתית התחבורה, אפילו של תחנה משמעותית אחת, היתה יכולה להשפיע. זה לא היה מסובך מדי: רביעיית מפציצי קרב מהירים מדגם מוסקיטו היו יכולים להמריא מבסיס סלונה שבצפון איטליה, לטוס אל מעבר לים ולהנמיך לעבר הונגריה.

משם היו מתקדמים ושותלים פצצות בתחנת קושיצה בסלובקיה - דרכה עברו רכבות רבות, והשיבוש הזה היה תוקע את מבצע ההובלה. אף שאין לדעת מה הנאצים היו עושים, ההמתה בגז היתה מתעכבת בצורה משמעותית ויתכן שחיי רבים היו ניצלים. הסיכון לכוח התקיפה היה נמוך יחסית: אפשר היה לשלוח אותו בחסות ההפצצות ההמוניות שגם ככה יצאו מאיטליה

לעבר בתי הזיקוק ברומניה ויעדים נוספים, הפצצות שתפסו את רוב תשומת הלב של מערכי ההגנה האווירית.

גיחה במבנה שתיארתי היתה יכולה להסתיים תוך שלוש שעות; ממריאים, טסים, מטילים וחוזרים. וגם אם מתאר של פשיטה כזו היה נראה הרפתקני מדי למישהו, אפשר היה לשלוח מטוסי קרב ליירט רכבות משלוח כפי שנעשה במקומות אחרים; צרור אחד לתוך קטר, והרכבת תעמוד. אבל פשטות הביצוע לא עזרה: כדי לעצור את תנועת רכבות המוות מהונגריה לאושוויץ, כמו גם משלוחים אחרים, בעלות הברית היו צריכות קודם כל לרצות - והן פשוט לא רצו. בין אמצע מאי ותחילת יולי, במשך 56 ימים בלבד - הגיעו יותר מ-437,000 מיהודי הונגריה לאושוויץ, ו-90% מהם נרצחו מיד.

לנציגי קהילות והיישוב היהודי נמסר שהקצאת מפציצים לתקיפת מטרות שאינן משפיעות ישירות על יכולתם של הנאצים להילחם פשוט אינה נכונה אסטרטגית. נאמר שהמטוסים נדרשים למשימות אחרות ושם תושמד מכונת המלחמה כולה, גם ככה תיכנע גרמניה והרצח ההמוני ייפסק.

כמו כן, טענו בדרגי הצבא שאסור לסכן מטוסים שלא לצורך משום שבקרוב יצא לפועל מבצע הפלישה לאירופה - הנחיתה בחופי נורמנדי - וכל אווירון פנוי יידרש לחיפוי אש, סיור, והגנה על הכוחות. ואולם, תקיפות הרכבות ותחנות הרכבת ברחבי אירופה נמשכו בצורה די סדירה, בכפוף למודיעין הזמין. ולכן, קל לראות שלא זאת היתה הסיבה לסירוב של בעלות הברית. ככל הנראה שאחד המניעים האמיתיים כלל לא היה צבאי: אנטישמיות היסטורית מסורתית. אתם מבינים, ממשלת ארצות הברית לא ידעה - ובהמשך גם לא רצתה - להבדיל בין פליטים מאירופה הכבושה ובין ניצולים יהודים; הגישה היתה שקליטת הפליטים תתבצע בצורה מדודה, וכל עוד אינה יוצרת רעש פוליטי בעייתי בבית.

בטח לא תופתעו לשמוע שיהודים לא היו פופולרים בעולם בשנות הארבעים יותר שאנחנו פופולריים כיום; כנראה לנשיא ארה"ב רוזוולט לא היתה עצם אנטישמית בגופו, אך כמה מאנשיו הבכירים סירבו לתת אשרות עליה ליהודים בתור מדיניות. כמו כן, הסנטימנט האמריקאי נגד עמנו התחזק קצת לפני פרוץ המלחמה לאור פוליטיקה פנימית, מה שגרם גם לנשיא הדמוקרט להסס כדי להגדיל את התמיכה הפוטנציאלית של הרפובליקנים לקראת הבחירות בנובמבר; תקיפה "עבור היהודים" לא נראתה טוב בסקרים. ולכן הבקשות נענו בשלילה: לא היתה מניעה טקטית או אסטרטגית לתקיפת הרכבות של הנאצים, בצורה שהיתה מצילה חיים. האנושות פשוט גרועה בלפעול בחירום לאור הערכים שהיא מתימרת לקדם בשגרה אם זה לא משתלם כלכלית או פוליטית. כן, אמרו בעלי הכוח, אין חשוב מקדושת

החיים, ואם אנשים מוחזקים בציפורני מפלצת אנחנו בהחלט נציל אותם - רק לא עכשיו; או לא ככה, או שקודם נסיים משהו אחר; האנשים? הם בלב שלנו, נקווה שיחזיקו מעמד.

המנטליות הזו לא נעלמה לאחר אסון השואה: זה חזר על עצמו ב-1971 בבנגלדש וב-1975 בקמבודיה, וב-1994 ברואנדה, ב-2003 בדרפור ויש מקומות בהם זה עדיין קורה. הרבה שיעורים כואבים קיבלנו בימי השואה האפלים, ולא את כולם השכלנו להפנים: עד שלא נלמד לדרוש ממנהיגי מדינות לשים את ערך החיים לפני אינטרסים צרים, אין ערובה שלא ימשיכו להתעלם מאסונות - והרשע יחזור לצמוח כי אנשים טובים שוב לא עשו דבר.